

Aizkraukles novada pašvaldības līdzdalības izvērtējums (pārvērtējums) Aizkraukles novada sabiedrībā ar ierobežotu atbildību “Aizkraukles ūdens”

I. Pašvaldības tiešās līdzdalības saglabāšana kapitālsabiedrībā izvērtēšanas nepieciešamība

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantā ietvertajiem nosacījumiem pašvaldībām, lemjot par iesaisti komercdarbībā, tās turpināšanu vai paplašināšanu atbilstoši ir jāizvērtē, vai iesaiste komercdarbībā ir tiesiski pamatota un kāda ir tās paredzamā ietekme uz tirgu, kā arī kapitālsabiedrības paredzamo darbību atbilstība konkurences neitralitātes principiem un publiskai personai Konkurences likumā noteiktajam aizliegumam kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci.

Saskaņā ar Pašvaldību likumu un citiem normatīvajiem aktiem pašvaldības autonomās funkcijas veido daudzi atsevišķi pārvaldes uzdevumi, kuru izpildē var tikt iesaistītas ne tikai konkrētās pašvaldības iestādes, bet arī privāto tiesību subjekti, tai skaitā pašvaldības kapitālsabiedrības. Tādēļ ir svarīgi, lai tiktu atrasta tāda institucionālā forma, kas vislabāk nodrošinātu uzdevumu izpildes efektivitāti un atbildību par resursu izmantošanu un mērķu sasniegšanu. Ievērojot to, ka pašvaldība, izveidojot privāto tiesību juridiskās personas, atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteikumiem paliek atbildīga par konkrētās funkcijas izpildi kopumā, tai ar savu par konkrēto nozari (funkciju) atbildīgo iestāžu starpniecību ir jānodrošina uzraudzība pār attiecīgo uzdevumu izpildi līdzīgi, kā tas notiek funkcionālās padotības gadījumā.

Savukārt Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā noteikts, ka publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja īstenojas viens no šādiem nosacījumiem:

- tiek novērsta tirgus nepilnība — situācija, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- publiskas personas kapitālsabiedrības vai publisku personu kontrolētas kapitālsabiedrības darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai;
- tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 4. panta pirmajā daļā noteikts, ka publiska persona drīkst iegūt un saglabāt līdzdalību kapitālsabiedrībā atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantam.

Nemot vērā minēto, Aizkraukles novada pašvaldība (turpmāk – Pašvaldība), veica Aizkraukles novada pašvaldības kapitālsabiedrības “Aizkraukles ūdens”, reģistrācijas numurs 48703000404, (turpmāk – kapitālsabiedrība, arī SIA “Aizkraukles ūdens”) darbības novērtējumu ar mērķi noskaidrot līdzdalības saglabāšanas pamatotību kapitālsabiedrībā, kā arī optimizēt, pilnveidot un padarīt efektīvāku un konkurētspējīgāku uzņēmuma darbību.

Vispārīgs uzņēmuma darbības raksturojums

1985. gadā, pamatojoties uz Latvijas Komunālās saimniecības ministrijas pavēli Nr. 50, kas izdota 1985. gada 19. februārī, ar 1985. gada 1. aprīli tiek nodibināta Stučkas rajona ūdensvadu un kanalizācijas saimniecības pārvalde. Pārvalde tiek dibināta uz Stučkas rajona Komunālo uzņēmumu kombināta ūdensvadu un kanalizācijas iecirkņa saimniecības bāzes.

1991. gada 13. novembrī uzņēmums tiek reģistrēts Latvijas republikas Uzņēmumu reģistrā kā Aizkraukles rajona Ūdensvadu un kanalizācijas saimniecības pašvaldības uzņēmums. Uzņēmumam tiek piešķirts reģistrācijas Nr. 870300040.

Sakarā ar reorganizāciju 1996. gada 10. maijā Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā tiek reģistrēta uzņēmuma pakļautības un nosaukuma maiņa – Aizkraukles pilsētas pašvaldības uzņēmums “Aizkraukles ūdens”. Statūtu kapitāls – 175 597.- Latvijas lati (LVL).

2003. gadā saskaņā ar Komerclikumu, uzņēmums tiek pārveidots un 2003. gada 11. decembrī reģistrēts Komercreģistrā kā Aizkraukles novada sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Aizkraukles ūdens". Sabiedrības pamatkapitāls tiek noteikts 831 165 Ls, kas sadalīts 831 165 daļās. Vienas kapitāla daļas nominālvērtība ir 1 (viens) LVL. Uzņēmumam tiek piešķirts vienotais reģistrācijas Nr. 48703000404.

Laika posmā no 2003. – 2019. gadam tika palielināts kapitālsabiedrības pamatkapitāls ar Aizkraukles novada pašvaldības naudas ieguldījumu.

SIA "Aizkraukles ūdens" pamatkapitāls uz 2019. gada 2. janvāri un šobrīd ir 1 577 047 EUR, kas sadalīts 1 577 047 kapitāla daļās (vienas daļas nominālvērtību 1 *euro*).

SIA "Aizkraukles ūdens" ir pašvaldības kapitālsabiedrība Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma izpratnē. Tai nav līdzdalības citās kapitālsabiedrībās.

SIA "Aizkraukles ūdens" pašu kapitāls uz 31.12.2024. ir 1 512 455 EUR. Uzņēmumā strādā 18 darbinieki, t.sk. 6 administrācijas darbinieki.

SIA "Aizkraukles ūdens" 2014. gada 28. oktobrī ir reģistrēta Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas Ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju reģistrā (reģistrācijas numurs U10001), kas ļauj sniegt ūdenssaimniecības pakalpojumus Aizkraukles pilsētā, Aizkraukles pagastā, Dīķu ciemā un Sērenes pagastā, Aizkraukles novadā.

SIA "Aizkraukles ūdens" ir Valsts vides dienesta izsniegtas atļaujas:

- Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr.MA10IB0035 NAI Aizkrauklē, Energētiku ielā 4, izsniegta 2010.gada 6.jūlijā, atjaunota 2017. gada 17. jūlijā;
- Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr.MA19IB0001, NAI Sērenes pag. Aizkraukles nov., izsniegta 2019. gada 18. janvārī, atjaunota 2024. gada 14. oktobrī;
- Ūdens resursu lietošanas atļauja Nr. MA17DU0008, izsniegta 2017. gada 15. jūnijā, precizēta 2025. gada 7. februārī.

SIA "Aizkraukles ūdens" pamatdarbības veidi (NACE klasifikatori – 36.00; 37.00):

- ūdens ieguve, attīrīšana un sadale;
- notekūdeņu savākšana un apstrāde.

2023. gada 13. martā starp SIA "Aizkraukles ūdens" un Pašvaldību noslēgts līgums Nr. 6.1/2023/49 par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu, un 2024. gada 2. augustā noslēgta vienošanās par grozījumiem minētajā līgumā. Pakalpojumu sniedzējs apņēmas nodrošināt šādu ūdenssaimniecības sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu:

- ūdens ieguvi, uzkrāšanu un sagatavošanu lietošanai līdz padevei centralizētajā ūdensvada tīklā;
- ūdens piegādi no padeves vietas centralizētajā ūdensvada tīklā līdz piederības robežai;
- notekūdeņu savākšanu centralizētajās kanalizācijas sistēmās no piederības robežas un novadīšanu līdz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām;
- notekūdeņu attīrīšanu un novadīšanu vidē, tai skaitā virszemes ūdensobjektos.

Ar minēto līgumu Pašvaldība piešķir Pakalpojumu sniedzējam īpašas tiesības sniegt Pakalpojumus Aizkraukles pilsētas, Aizkraukles pagasta, Sērenes pagasta centra un Sērenes pagasta "Dīķi" teritorijās. Līguma darbības termiņš līdz 2027. gada 31. decembrim.

2023. gada 20. martā starp SIA "Aizkraukles ūdens" un Pašvaldību noslēgts līgums Nr. 6.1/2023/73 par decentralizētās kanalizācijas sistēmas reģistra izveidi un uzturēšanu. Līguma darbības termiņš līdz 2027. gada 31. decembrim.

Pakalpojumu sniegšanai SIA "Aizkraukles ūdens" ir ūdens gultne ar artēziskajām akām; Ūdens atdzelžošanas stacija un 32 km ūdensvadu tīkli; 6 kanalizācijas sūkņu stacijas un tīkli 21 km un Notekūdeņu attīrīšanas ietaises (NAI) Aizkrauklē, un uz līguma pamata ar Aizkraukles novada

pašvaldību izmantojama manta Sērenes pag. centrā artēziskā aka un ūdens atdzelžošanas stacija, ūdensvadu tīkls 2.5180 km, NAI un kanalizācijas tīkls 3.2490 km; “Dīķos” Ūdens atdzelžošanas ēka un ūdensvads 231 m un kanalizācijas trase 510 m.

Aizkraukles novada pašvaldības Attīstības programmas 2021. – 2028. gadam stratēģiskajā daļā kā mērķi izvirzīti dzeramā ūdens kvalitātes paaugstināšana, notekūdeņu savākšana un tās jaudu palielināšana, novadīšana uz attīrīšanas iekārtām, nepieļaujot nonākšanu ūdenstecēs, kā arī kvalitatīva notekūdeņu attīrīšana, samazinot piesārņojošo vielu nonākšanu vidē.¹

SIA “Aizkraukles ūdens” vidēja darbības termiņa stratēģijā tika izvirzīt stratēģiski mērķi: Tehnoloģiski efektīvas ūdenssaimniecības sistēmas nodrošināšana (paaugstināt ūdensapgādes un notekūdeņu kanalizācijas sistēmu darbības efektivitāti, samazinot dzeramā ūdens noplūdes tīklā, novēršot gruntsūdeņu infiltrāciju notekūdeņu savākšanas tīklā; modernizēt tehnoloģiskos procesus, paaugstināt tehnoloģisko iekārtu energoefektivitāti, tādejādi samazinot izmaksas). Ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamības īpatsvara palielināšana (sabiedrības informēšana un izglītošana vides jautājumos (iespēja pieslēgties centralizētajiem ūdensvada un kanalizācijas tīkliem), sadarbība ar vides uzraudzības institūcijām jaunu pieslēgumu veicināšanai). Efektīva uzņēmuma resursu izmantošana (energoresursu kontrole un taupīšana, efektīva nekustamo īpašumu apsaimniekošana, autoparka un specializētās tehnikas atjaunošana, darbinieku kompetences līmeņa un kvalifikācijas paaugstināšana, jaunu materiālu, ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu ierīkošanas metožu ieviešanai).

1998. gadā SIA “Aizkraukles ūdens” uzsāka pēc VARAM ievirzes kopā ar Vides projekti programmas 800+ projektu “Ūdenssaimniecības attīstība Aizkrauklē”. Šī projekta ietvaros tika uzlabota ūdens kvalitāte un piegāde patērētājiem, atjaunojot un rekonstruējot ūdens atdzelžošanas iekārtas, kā arī notekūdeņu attīrīšanas ietaises. Projekta kopējās izmaksas sasniedza 2, 358 milj. LVL (3,355 milj. EUR)

Turpinot iesākto ūdenssaimniecību sakārtošanas projektu, 2008. gada augustā tika iesniegts projekts „Aizkraukles ūdenssaimniecības attīstības II kārtā” ar finansējumu no Eiropas Savienības Kohēzijas fonda un Valsts Budžeta kā līdzfinansētājiem. Projekta kopējās izmaksas: 2,397 milj. LVL (3,411milj. EUR).

2010. gadā tika paplašināta ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu apkalpes zona, jo pēc darbu pabeigšanas atsevišķos projekta līgumos esošai sistēmai tika pieslēgta Aizkraukles pagasta teritorija. Savukārt 2024. gada 1. oktobrī SIA “Aizkraukles ūdens” uzsāka sniegt pakalpojumu ūdensapgāde un kanalizācija Sērenes pagasta centrā un Sērenes pagasta ciemā “Dīķi”.

II. Juridiskais izvērtējums

Konkurences padome ir skaidrojusi, ka juridiskā izvērtējuma ietvaros jāidentificē un jāspēj pamatot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā noteikto nosacījumu īstenošanos. Veicot juridisko izvērtējumu, publiskai personai ir jāspēj atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- vai publiskas personas kapitālsabiedrības darbība atbilst publiskas personas pamatdarbības veidiem;
- vai publiskas personas kapitālsabiedrības veicamā komercdarbība atbilst kādam no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā minētajiem mērķiem.

Atbilstība publiskas personas pamatdarbības veidiem

Ūdenssaimniecība, kā tautsaimniecības nozare, kas ietver virszemes un pazemes ūdens resursu izpēti, uzskaiti, regulēšanu, kompleksu izmantošanu un aizsardzību un arī pasākumu kopumu ūdens resursu racionālai izmantošanai tautsaimniecībā un kaitīgās iedarbības novēršanai²,

¹ Attīstības programmas 2021. – 2028. gadam 27.lpp.

² Skaidrojošā vārdnīca. / ūdenssaimniecība | Tēzaurs (tezaurs.lv)

nodrošina dzeramā ūdens ieguvī un apstrādi, notekūdeņu savākšanu, novadīšanu un attīrīšanu komunālā un rūpnieciskā sektorā, u.c. uzdevumus³.

Ūdenssaimniecības pakalpojuma saturs ir definēts Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā, proti:

Ūdenssaimniecības pakalpojumi plašākā nozīmē ir sabiedriskie ūdenssaimniecības pakalpojumi, decentralizētie kanalizācijas pakalpojumi, pakalpojumi lietus ūdeņu savākšanai un novadīšanai, tai skaitā centralizētajās kanalizācijas sistēmās⁴.

Savukārt **sabiedriskie ūdenssaimniecības pakalpojumi**⁵ ir pakalpojumi ūdens ieguvē, uzkrāšanā un sagatavošanā lietošanai līdz padevei centralizētajā ūdensvada tīklā, pakalpojumi ūdens piegādē no padeves vietas centralizētajā ūdensvada tīklā līdz piederības robežai, kā arī notekūdeņu savākšanā centralizētajās kanalizācijas sistēmās no piederības robežas un novadīšanā līdz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, notekūdeņu attīrīšanā un novadīšanā vidē, tai skaitā virszemes ūdensobjektos, izņemot notekūdeņu savākšanu lietus kanalizācijas sistēmās.

Bet **decentralizētie kanalizācijas pakalpojumi**⁶ jeb **asenizācijas pakalpojumi** ir komunālo notekūdeņu savākšana no atsevišķām decentralizētām kanalizācijas sistēmām vai notekūdeņu krājtvertnēm, to transportēšana un novadīšana centralizētajā kanalizācijas sistēmā speciāli izveidotās notekūdeņu pieņemšanas vietās.

Attiecīgi ūdenssaimniecības nozare kopumā un arī atsevišķi tās segmentos, nodrošinot nepārtrauktu un kvalitatīvu pakalpojumu, ir būtiska sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai, jo ūdenssaimniecība tieši ietekmē gan ekonomikas attīstību, gan vides aizsardzību un vides resursu saglabāšanu, gan iedzīvotāju veselības aizsardzību. Tādēļ likumdevējs ūdenssaimniecību ir noteicis kā vienu no nozarēm, kurā sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu kā komercdarbību regulē valsts.⁷ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta trešajā daļā nostiprināts princips, ka valsts pārvalde darbojas sabiedrības interesēs.

Ar Ministru kabineta 2024. gada 28. marta rīkojumu Nr. 237 apstiprināts "Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas plāns 2024.–2027. gadam"⁸, kurā secināts, ka visu Latvijas notekūdeņu dūņu savākšanu un pārstrādi visvienkāršāk un izmaksu ziņā efektīvāk ir nodrošināt 27 notekūdeņu dūņu pārstrādes centros, tostarp, Aizkrauklē.

Jau vēsturiski kvalitatīvs (tīrs) ūdens tika saistīts ar sabiedrības veselības aizsardzību.⁹ Ūdensapgāde ir viena no cilvēka pamatvajadzībām¹⁰, un ūdensapgāde ir kritiskā infrastruktūra¹¹.

Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta trešās daļas pirmajā teikumā noteikts, ka pamatā valsts pienākumus pēc iespējas realizē tā vara, kas atrodas vistuvāk pilsoņiem.¹² Vietējās varas pilnvaras un pienākumus nosaka konstitūcija vai likums¹³. Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka vietējā pašvaldība organizē ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu savā administratīvajā teritorijā. Vietējās pašvaldības dome nosaka pašvaldības iestādi, kas pašvaldības administratīvajā teritorijā sniedz sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus

³ Nozares raksturojums mūsdienās, svarīgākie attīstības virzieni, īpatsvars valsts tautsaimniecībā. Nacionālā enciklopēdija

⁴ Ūdenssaimniecības pakalpojuma likuma 1. panta pirmās daļas 10.punkts

⁵ Turpat, 1. panta pirmās daļas 9. punkts

⁶ Turpat, 1. panta pirmās daļas 5. punkts

⁷ Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem", 2. panta otrās daļas 6. punkts.

⁸ <https://likumi.lv/ta/id/350822>

⁹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 612. lpp.

¹⁰ Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 1. panta 14.punkts.

¹¹ Nacionālās drošības likuma 22.²panta pirmajā daļā noteikts, ka kritiskā infrastruktūra ir Latvijas Republikā izvietoti objekti, sistēmas vai to daļas un pakalpojumi, kuri ir būtiski svarīgu sabiedrības funkciju īstenošanas, kā arī cilvēku veselības aizsardzības, drošības, ekonomiskās vai sociālās labklājības nodrošināšanai un kuru iznīcināšana vai darbības traucējumi būtiski ietekmētu valsts un sabiedrības pamatfunkciju īstenošanu.

¹² Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1173>

¹³ Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta pirmā daļa.

un citus noteikta veida ūdenssaimniecības pakalpojumus, vai pilnvaro komersantu sniegt sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus, noslēdzot ar to līgumu par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu visā pašvaldības administratīvajā teritorijā vai tās daļā. Saskaņā ar Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 1.punktu, pašvaldības autonomajās funkcijās ietilpst iedzīvotājiem ūdenssaimniecības pakalpojumu organizēšana.

Secinājums.

Nodrošinot ūdenssaimniecības pakalpojumus, pašvaldība, izmantojot SIA “Aizkraukles ūdens”, īsteno Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 1. punktā noteikto autonomo funkciju un vienlaikus veic pasākumus iedzīvotāju veselības un vides aizsardzībai.

Atbilstība Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā ietvertajiem nosacījumiem.

OECD vadlīnijās par valsts uzņēmumu korporatīvo pārvaldību noteikts, ka valsts īsteno valsts uzņēmuma īpašumtiesības plašas sabiedrības interesēs. Tā rūpīgi izvērtē mērķus, kas pamato valsts īpašumtiesības, informē par tiem sabiedrību un periodiski tos pārskata. Valsts īpašumtiesību galvenajam mērķim ir jābūt efektīvas resursu sadales ceļā maksimāli palielināt valsts uzņēmumu vērtību sabiedrībai¹⁴. Tādēļ visbiežāk valsts komercdarbībā iesaistās, lai atbalstītu valstij stratēģiski svarīgus sektorus, attīstītu vājākus reģionus un jomas, kā arī lai aizsargātu sabiedrības intereses jautājumos, kur brīvas konkurences apstākļos tās netiek pietiekami aizsargātas¹⁵.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas 2. un 3. punktā noteikts, ka publiska persona ir tiesīga dibināt kapitālsabiedrību, iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā vai saglabāt tās līdzdalību kapitālsabiedrībā, ja tās darbības rezultātā tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai, vai tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Aizkraukles novada pašvaldības Attīstības programmas 2021. – 2028. gadam stratēģiskajā daļā kā mērķi izvirzīti dzeramā ūdens kvalitātes paaugstināšana, notekūdeņu savākšana un tās jau palielināšana, novadīšana uz attīrīšanas iekārtām, nepieļaujot nonāksanu ūdenstecēs, kā arī kvalitatīva notekūdeņu attīrīšana, samazinot piesārņojošo vielu nonāksanu vidē.¹⁶

Ūdens apgādes un kanalizācijas pakalpojumi un ūdenssaimniecības pakalpojuma nodrošināšanai esošā infrastruktūra ir gan stratēģiski svarīgs pakalpojums, gan stratēģiski nozīmīgs īpašums, jo skar gan iedzīvotāju veselības un vides piesārņojuma jautājumus. Kā jau iepriekš minējām ūdensapgādes pakalpojuma pieejamība ir viena no cilvēku ikdienas pamatvajadzībām. Bez iedzīvotāju nodrošināšanas ar kvalitatīviem pakalpojumiem ūdenssaimniecības jomā, Kapitālsabiedrības stratēģiskais mērķis ir arī iestāžu, tai skaitā pašvaldības iestāžu, un komercsabiedrību nodrošināšana ar minētajiem pakalpojumiem. Kapitālsabiedrība uztur ūdenssaimniecības tīklu un kanalizācijas notekūdeņu objektus, veic nepārtrauktu sabiedriskā pakalpojuma sniegšanu, nodrošina pakalpojuma drošības prasību ievērošanu, tādā veidā nodrošinot kvalitatīvu pakalpojumu.

Pašvaldības darbība kapitālsabiedrībā garantē tās darbības stabilitāti, nepārtrauktību un kvalitāti, savukārt kapitālsabiedrības darbības stabilitāte un nepārtrauktība ir saistīta ar pašvaldības spēju nodrošināt Valsts civilās aizsardzības plānā un Pašvaldības civilās aizsardzības plānā noteiktos pienākumus. Ūdenssaimniecības pakalpojumu un ūdenssaimniecības infrastruktūras drošības un uzturēšanas nepārtrauktības pasākumos ietilpst, piemēram, ūdens piegādes nepārtrauktība un pārbaude pret saindēšanu; Ārkārtas situācijā nepieciešamā ūdens sadale, nodrošinājums; Iespējamo bojājumu remonts, apdraudējuma apzināšana. Ūdens apgādes

¹⁴ OECD vadlīnijas par valsts uzņēmumu korporatīvo pārvaldību, 2015, 15.lpp. Pieejams:

<https://www.oecd.org/corporate/guidelines-corporate-governance-soes.htm>

¹⁵ Latvijas Republikas Valsts kontroles priekšlikumi diskusijai “Valsts - Latvijas galvenais kapitālists”, 2016, 4.lpp.

¹⁶ Attīstības programmas 2021. – 2028. gadam 27lpp.

infrastruktūras aizsardzība. Ārkārtas situācijā nepieciešamā ūdens sadale, nodrošinājums. u.c.¹⁷ Kapitālsabiedrības sniegto pakalpojumu kvalitāte tieši ietekmē arī citu pakalpojumu, piemēram, siltumapgādes, pieejamību iedzīvotājiem, tāpēc tās darbības pārtraukšana nav pieļaujama.

Vienlaicīgi, lai nodrošinātu iespēju saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, kā arī veicināt attīstību un ekonomiski pamatotu konkurenci, likumdevējs ir noteicis sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas kārtību un tiesiskās attiecības sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā regulējamās¹⁸ nozarēs¹⁹. Rentabilitāte no ūdenssaimniecības pakalpojumiem nedrīkst pārsniegt Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodikā noteiktos septiņus procentus²⁰. SIA "Aizkraukles ūdens" ūdenssaimniecības pakalpojumu cenas izvērtē un apstiprina Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, kā arī tiek nodrošināta kapitālsabiedrības darbības uzraudzība un kontrolējāmība no Pašvaldības puses, rezultātā tiek nodrošināta minēto pakalpojumu pieejamība visiem esošajiem un potenciālajiem lietotājiem kapitālsabiedrības darbības teritorijā, novēršot draudus ekonomiski nepamatotam pakalpojuma cenu pieaugumam un pieejamības samazināšanās riskam.

Ūdenssaimniecības pakalpojuma tirgū gan Pašvaldības teritorijas, gan Latvijas teritorijas mērogā pastāv barjeras piekļuvei un dalībai tirgū. Būtiskākā barjera piekļuvei un dalībai tirgū ir nepieciešamība pēc attiecīgas infrastruktūras no ūdenssaimniecības pakalpojuma sniegšanas vietas līdz pakalpojuma saņēmējam. Ūdenssaimniecības pakalpojuma sniegšanai nepieciešamās infrastruktūras izveide prasa lielas finansiālās investīcijas. Lielas investīcijas nepieciešamas arī šīs infrastruktūras uzturēšanai un attīstībai. Privātie komersanti nepiedāvā ūdenssaimniecības pakalpojumu tirgū. Faktiski kapitālsabiedrība, darbojas dabiskā monopola stāvoklī, konkrētā Pašvaldības teritorijā, kurā tā sniedz ūdenssaimniecības pakalpojumu, konkurences nav.

Nemot vērā minēto, **atzīstams, ka:**

Ūdenssaimniecības pakalpojumi ir stratēģiski svarīgi pakalpojumi, un to nodrošināšana atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas 2. punkta nosacījumiem. Vienlaikus pašvaldība, saglabājot līdzdalību SIA "Aizkraukles ūdens" kapitālā, nodrošina stratēģiski svarīgu īpašumu pārvaldīšanu, kas atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas 3. punkta prasībām.

Institucionālās formas izvēle pārvaldes uzdevuma veikšanai

Lemjot par publiskas personas kapitālsabiedrības dibināšanu vai līdzdalības iegūšanu esošā kapitālsabiedrībā, jāizsver, vai veikt plānoto darbību komercdarbības formā ir efektīvākais veids salīdzinājumā ar citām alternatīvām, piemēram, iestādes dibināšanu, publiskā iepirkuma izmantošanu.

Pašvaldība uzskata, ka stratēģiski svarīgu pakalpojumu nodošana privātajam sektoram ir saistīta ar risku nodrošināt šo pakalpojumu nepārtrauktību. Piemēram, privāts komersants, kas darbojas šajās jomās, varētu izlemt pārtraukt saimniecisko darbību, ja tā rezultāti nav apmierinoši, vai arī ārkārtas situācijas vai izņēmuma stāvokļa gadījumā valstī. Šādā situācijā pašvaldībai būtu apgrūtināta iespēja operatīvi nodrošināt iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus. Jāņem vērā, ka SIA "Aizkraukles ūdens" darbojas nozarēs, kur nepieciešami ievērojami kapitālieguldījumi infrastruktūras attīstībai. Pārtraucot šīs kapitālsabiedrības darbību, pašvaldībai būtiski apgrūtinātos iespēja efektīvi īstenot tai noteikto autonomo funkciju. Tāpat pastāv risks, ka pakalpojumu nodošana privātajam sektoram var radīt vides piesārņojuma draudus, jo šobrīd kapitālsabiedrība

¹⁷ LR Aizsardzības ministrija. Pašvaldību sadarbība ar nacionālajiem bruņotajiem spēkiem un rīcība kara gadījumā., 2024.gads. Pieejams: <https://www.sargs.lv/sites/default/files/2024-06/Pa%20C5%A1vald%C4%ABbu%20roka%20gr%C4%81mata%20sadarb%C4%ABai%20ar%20NBS.pdf>

¹⁸ Likums attiecināms uz visiem sabiedriskajiem ūdenssaimniecības pakalpojumiem, ja komersanta sniegto sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu apjoms vismaz vienā veidā pārsniedz 100 000 kubikmetru gadā.

¹⁹ Likums Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem

²⁰ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2016. gada 14. janvāra lēmums Nr. 1/2 "Ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika" 14.punkts.

nodrošina kanalizācijas pakalpojumus, tostarp notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu. Nepilnīgi vai nekvalitatīvi sniegti pakalpojumi var apdraudēt apkārtējo vidi. Turklāt, salīdzinot ar kapitālsabiedrību, kurā pašvaldībai ir līdzdalība, samazinās arī tās iespējas veikt efektīvu uzraudzību un kontroli. Pašvaldības ieskatā nepastāv alternatīvi risinājumi, kas ļautu samazināt minētos riskus.

Kapitālsabiedrība ir labākais veids kā organizēt iedzīvotājiem ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu un siltumapgādes pieejamību. Pašvaldībai nebūtu vēlams pārņemt šo funkciju tiešā pārvaldē, paplašinot savu administratīvo resursu, kā arī palielinot budžeta izdevumus pakalpojumu sniegšanai.

Vienlaikus komercsabiedrības darbības formas izvēli pamato tas, ka kapitālsabiedrība netiek finansēta no pašvaldības budžeta, kā tas būtu pašvaldības iestādes gadījumā. Tāpat šī forma nodrošina iespēju piesaistīt profesionālu darbaspēku un ārējo finansējumu. Kapitālsabiedrībai ir saimnieciskā patstāvība un neatkarība, kas ļauj tai operatīvāk un efektīvāk veikt tai uzticētos uzdevumus. Pašvaldība veic kapitālsabiedrības darbības uzraudzību. Vienlaikus, kā atzinusi Valsts Kontrole, kapitālsabiedrību saimnieciskajai darbībai ir jābūt neatkarīgai no pašvaldībā noritošajiem politiskajiem procesiem, vēlēšanu tuvuma, domes pozīcijā vai opozīcijā esošo partiju interesēm, savstarpējās varas dalīšanas u.tml. Attiecībās starp kapitālsabiedrībām un pašvaldību ir jānodrošina, ka kapitālsabiedrība kompetences ietvaros var rīkoties patstāvīgi, savukārt kapitāla daļu turētājs var pārliecināties, ka kapitālsabiedrības darbības nodrošina vislielāko iespējamo labumu pašvaldības iedzīvotājiem.²¹

Līdz ar to Pašvaldība, organizējot funkciju izpildi ūdenssaimniecības pakalpojumu jomā, ir izveidojusi pašvaldības kapitālsabiedrību, un pilnvarojusi kapitālsabiedrību sniegt sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus Aizkraukles pilsētas, Aizkraukles pagasta un Sērenes pagasta centra un Sērenes pagasta "Dīķi" teritorijās.

III. Ekonomisko aspektu izvērtējums

Stratēģiski svarīgas preces vai pakalpojuma nostiprināšana politikas plānošanas dokumentos vai normatīvajos aktos, ir atzīstama tikai par pirmo priekšnoteikumu publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā, kas publiskai personai ir jāvērtē kopsakarā ar pastāvošo problēmu tirgū.

Līdz ar to, lai konstatētu, vai ūdenssaimniecības pakalpojumi atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas 2. un 3. punktā minētajam mērķim, jāveic arī ekonomiskais un konkurences aspektu izvērtējums.

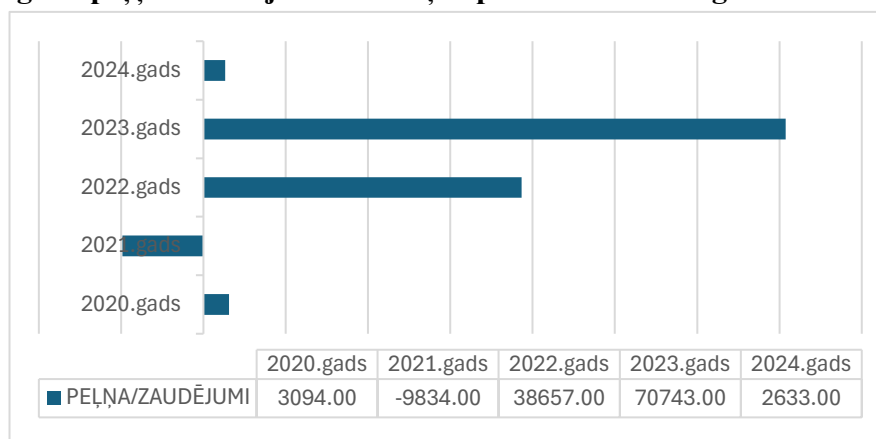
Tika veikta strukturēta analīze, kas aptver:

- pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu analīzi (tajos noteiktie stratēģiskie mērķi, uzdevumi, rīcības utt.);
- kapitālsabiedrības saimnieciskās darbības un attīstības stratēģijas analīzi;
- attiecīgā tirgus segmenta izvērtējumu.

Kapitālsabiedrība ir vienīgais komersants, kas var apmierināt pieprasījumu pēc ūdenssaimniecības pakalpojuma konkrētā Pašvaldības daļā, t.i. Kapitālsabiedrība darbojas dabiskā monopola stāvoklī. Šis dabiskā monopola stāvoklis ir izveidojies, jo augstais investīciju apjoms un ūdenssaimniecības nozares zemā rentabilitāte rada situāciju, ka privātie komersanti nepiedāvā ūdenssaimniecības pakalpojumu tirgū.

²¹ Valsts kontroles ziņojums [Revīzijas ziņojums \(lrvk.gov.lv\)](http://revizijas.zinojums.lrvk.gov.lv) 6.lpp

SIA “Aizkraukles ūdens”
pārskata gada peļņas/zaudējumu izmaiņas periodā no 2020. gada līdz 2024. gadam

SIA “Aizkraukles ūdens” nesaņem ne valsts, ne Pašvaldības budžeta dotācijas zaudējumu segšanai.

Pamatojoties uz Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta otro daļu, kurā noteikts, ka, veicot līdzdalības izvērtējumu, publiska persona konsultējas ar kompetentajām institūcijām konkurences aizsardzības jomā un komersantus pārstāvošām biedrībām vai nodibinājumiem, Pašvaldība lūdza biedrībai “Latvijas Ūdensapgādes un kanalizācijas uzņēmumu asociācija” sniegt viedokli par Pašvaldības līdzdalību kapitālsabiedrībā. 2025. gada 3. jūnijā pašvaldība saņēma biedrības vēstuli Nr. 2-6/27, kurā norādīts, ka SIA “Aizkraukles ūdens” pamatdarbība ir ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšana – ūdens ieguve, attīrīšana un sadale, kā arī notekūdeņu savākšana un attīrīšana. Šo pakalpojumu sniegšana ir cieši saistīta ar konkrētu lokālo teritoriju un infrastruktūru – centralizētajām ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmām. Biedrības rīcībā nav informācijas par citiem tirgus dalībniekiem, kuru kapacitāte būtu pietiekama, lai nodrošinātu ūdenssaimniecības pakalpojumus atbilstoši normatīvo aktu prasībām Aizkraukles pilsētas administratīvajā teritorijā. Tāpat nav iespējams tiešā veidā izvērtēt alternatīvas tirgus iespējas – lai gan normatīvais regulējums neaizliedz citiem pakalpojumu sniedzējiem ienākt tirgū, alternatīvas infrastruktūras izbūve, visticamāk, nebūtu samērīga ar pieprasījumu. Biedrības ieskatā pašvaldībai ir būtiski saglabāt līdzdalību visos ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējos Aizkraukles novadā, tostarp SIA “Aizkraukles ūdens”. Tas nodrošina normatīvajiem aktiem atbilstošu, sabiedrībai pieejamu un ilgtspējīgu pašvaldības autonomo funkciju izpildi. Ilgtermiņā kvalitatīvu pakalpojumu sniegšana par ekonomiski pamatotu un samērīgu maksu nav iespējama bez pašvaldības kā kapitāldaļu turētāja iesaistes kopējās teritorijas attīstības stratēģijas īstenošanā un finanšu resursu piesaistē. Turklāt biedrība uzsver, ka ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšana ir būtisks vides, sabiedrības drošības un veselības jautājums, tāpēc šo funkciju nodošana privātā sektora pārziņā nav pieļaujama. Valsts kontroles revīzijas ziņojumā “Notekūdeņu savākšanā, novadīšanā un attīrīšanā joprojām daudz izaicinājumu” konstatēts, ka būtiskas nepilnības ūdenssaimniecības sistēmu darbībā un pakalpojumu organizēšanā īpaši raksturīgas mazajām ūdenssaimniecībām. Šādas nepilnības var radīt ne tikai nekvalitatīvus pakalpojumus, bet arī būtiskus vides piesārņojuma riskus.

Ūdens ieguve, attīrīšana un sadale.

Pakalpojumu sniegšanai ūdens tiek iegūts no artēziskajām akām. Ūdens kvalitāti nodrošina atdzelzošanas stacija, kapitālsabiedrības bilanci ir ūdensvadu tīkli 34,518 km garumā.

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija 2022. gada 15. decembrī ar padomes lēmumu apstiprinājusi ūdensapgādes pakalpojumu tarifu 1.61 EUR/m³ (bez PVN) no 2023. gada 1. maija. Regulatora padomes 2024. gada 11. jūlija sēdē atzīts no 2024. gada 1. augusta SIA “Aizkraukles ūdens” noteiktais ūdensapgādes pakalpojumu tarifs 1.54 EUR/m³. Ar Aizkraukles novada domes 2024. gada 24. oktobra lēmumu Nr.753 (sēdes protokols Nr.15., 13.p),

nolemts noteikt, ka ar 2024. gada 1. oktobri Aizkraukles novada Sērenes pagasta centra un Sērenes pagasta “Dīķi” teritorijās tiek piemērots Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas Aizkraukles novada sabiedrībai ar ierobežotu atbildību “Aizkraukles ūdens” noteiktais un apstiprinātais ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifs. Proti, SIA “Aizkraukles ūdens” darbības teritorijā tiek piemērots vienots tarifs.

2024. gadā kapitālsabiedrība pamatdarbībā uzrāda stabilus rezultātus pakalpojuma kvalitātes rādītājos. Dzeramā ūdens kvalitātes pārbaude tiek veikta pēc Veselības inspekcijā saskaņotas monitoringa programmas. Kvalitātes kontroli saskaņā ar savstarpēji noslēgtu līgumu veic BIOR laboratorijas, sagatavotā ūdens kvalitāte nav bijusi zemāka par noteiktajiem atbilstības kritērijiem.

1. tabula

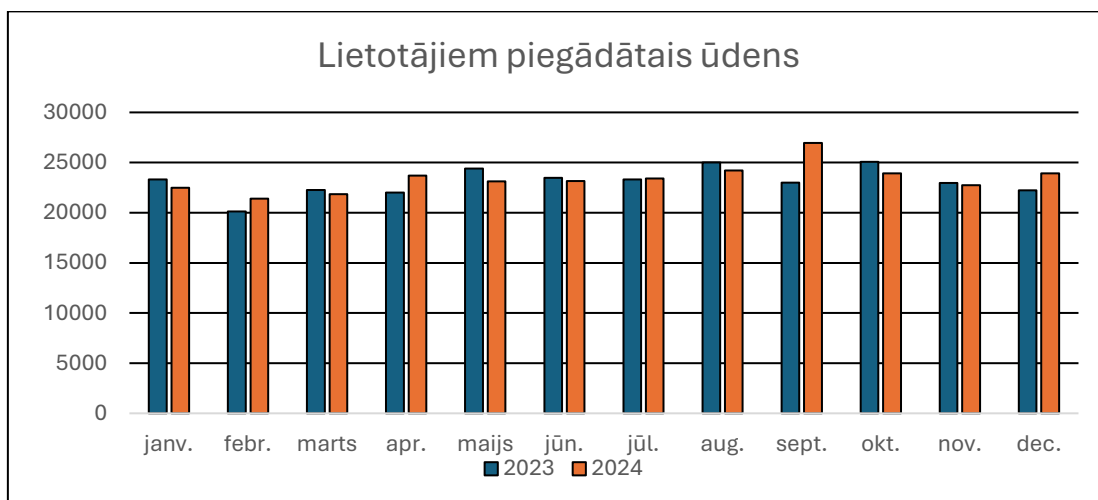
Saražotā un patērētā ūdens m³ 2024.gadā

Rādītājs	Daudzums m ³
Iegūtais ūdens (izsūkņētais no akām)	393 441
Ūdens patēriņš tehnoloģisk. vajadzībām	16 014
Ūdensvada tīklā padotais ūdens	377 427
Lietotājiem piegādātais ūdens kopā	280 929
t.sk. fiziskās personas	192 420
t.sk. juridiskās personas	88 509
Zudumi*	96 498

*Saražotā un patērētājiem piegādātā ūdens zudumi 2024.gadā veido 26%, kas ir par 8% vairāk nekā 2023.gadā. Zudumi rodas ziemās neapdzīvoto vai pamesto ēku iekšējo ūdensvadu bojājumu dēļ, kuru noteikšana ir apgrūtināta.

2. tabula

2023. gada un 2024. gada piegādātā ūdens pakalpojumu salīdzinājums, m³

Lietotājiem piegādātais ūdens 2024.gadā salīdzinot ar 2023.gadu ir palielinājies par 1.3%, t.sk. fiziskajām personām palielinājums par 0.8 %, bet juridiskajām pieaugums par 0.5 %. Neskatoties uz tarifa maiņu (samazinājums), neto apgrozījums salīdzinājumā ar 2023. gadu nav būtiski mainījies. Tas palielinājies par 48 366 EUR jeb 5,8%. Par 3 028 m³ palielinājusies ūdens piegāde fiziskām personām un par 702 m³ juridiskām personām. Ūdens patēriņa pieaugums fizisko personu segmentā ir saistīts ar jaunu patērētāju pievienošanu Sērenes pagastā, sākot no 2024.gada oktobra. Ūdens padeves ieņēmumi 2024.gadā bija 443 776 EUR.

Notekūdeņu savākšana un apstrāde

Komunālie notekūdeņi ir apdzīvoto vietu notekūdeņi, kurus veido galvenokārt sadzīves notekūdeņi ar lielāku vai mazāku ražošanas un lietus notekūdeņu piejaukumu.

Notekūdeņi ir ūdeņi, kas cilvēka darbības dēļ mainījuši savas sākotnējās fizikālās, ķīmiskās vai bioloģiskās īpašības, tai skaitā:

- sadzīves notekūdeņi (notekūdeņi, kas radušies publiskās un dzīvojamās ēkās un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas vietās dažādu fizioloģisko, higiēnas un sadzīves darbību dēļ);
- lietus notekūdeņi (ūdeņi, kas veidojas no atmosfēras nokrišņiem, tiem notekot no ēku jumtiem, ielām un citām teritorijām ar pilnīgu vai daļēju virsmas segumu);
- ražošanas notekūdeņi (notekūdeņi, kas radušies uzņēmējdarbības vai ražošanas vietās un nav klasificējami kā sadzīves notekūdeņi vai lietus notekūdeņi);
- komunālie notekūdeņi (sadzīves notekūdeņi, sadzīves un ražošanas notekūdeņu sajaukums un lietus notekūdeņi).²²

Notekūdeņu dūņas ir koloidālas nogulsnes, kas rodas, apstrādājot sadzīves, komunālos un ražošanas notekūdeņus attīrīšanas iekārtās, kā arī nosēdumi no septiskām tvertnēm un citām līdzīgām iekārtām notekūdeņu attīrīšanai.²³

Kapitālsabiedrība apsaimnieko visa veida notekūdeņus. Kapitālsabiedrības bilanci ir sešas kanalizācijas sūkņu stacijas un notekūdeņu pārvades tīkli 24,249 km garumā, kā arī notekūdeņu attīrīšanas ietaises Aizkrauklē un Sērenē. Notekūdeņu apstrādē tiek izmantoti polimēri, attīrītais ūdens novadīts Daugavā. Vienu reizi mēnesī tiek veikta Daugavas ūdens pārbaude. Testēšanas rezultātus iesniedz sertificēts pakalpojumu sniedzējs. 2023. gadā kapitālsabiedrība saņēma Valsts vides dienesta gada apbalvojumu nominācijā “Zaļā izcilības balva ūdenssaimniecības jomā”, kas liecina par atbilstošu pakalpojumu kvalitāti.

2022. gadā kapitālsabiedrība ir uzbūvējusi jaunu sūkņu staciju ar uzskaites kameru decentralizēti savāktu notekūdeņu uzskaitēi.

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija 2022. gada 15. decembrī ar padomes lēmumu apstiprinājusi kanalizācijas pakalpojumu tarifu 1.81 EUR/m³ (bez PVN) no 2023. gada 1. maija. Regulatora padomes 2024. gada 11. jūlija sēdē atzīts no 2024. gada 1. augusta SIA “Aizkraukles ūdens” noteiktais ūdensapgādes pakalpojumu tarifs 1.54 EUR/m³; kanalizācijas pakalpojumu tarifs 1.72 EUR/m³. Ar Aizkraukles novada domes 2024. gada 24. oktobra lēmumu Nr.753 (sēdes protokols Nr.15., 13. p.), nolemts noteikt, ka ar 2024. gada 1. oktobri Aizkraukles novada Sērenes pagasta centra un Sērenes pagasta “Dīķi” teritorijās tiek piemērots Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas Aizkraukles novada sabiedrībai ar ierobežotu atbildību “Aizkraukles ūdens” noteiktais un apstiprinātais ūdenssaimniecības pakalpojumu tarifs. Proti, SIA “Aizkraukles ūdens” darbības teritorijā tiek piemērots vienots tarifs.

3. tabula

Kanalizācijā novadītā ūdens daudzums 2024.gadā, m³

No patērētājiem savākto notekūdeņu daudzums kopā	245 831
t.sk. no fiziskām personām	188 710
t.sk. juridiskām personām	57 122
Kopējo attīrīto notekūdeņu daudzums	452 250
Starpība(lietus notekūdeņi un decentralizēti savāktie)	206 419
t.sk. decentralizēti savāktie notekūdeņi	339,85

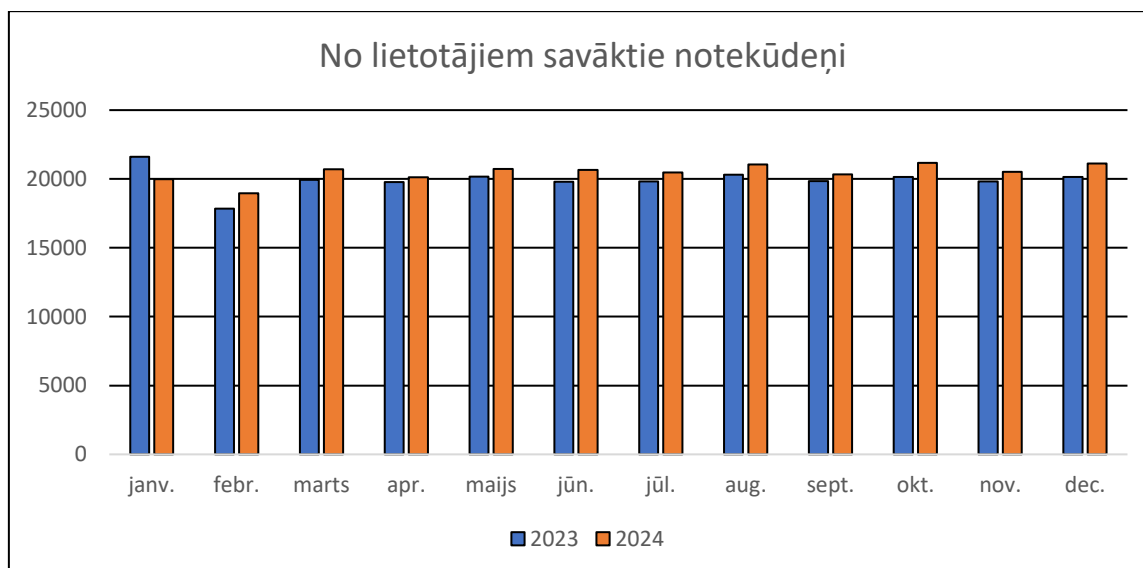
²² Ministru kabineta 2002. gada 22. janvāra noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī" 2. punkts.

²³ Ministru kabineta 2006. gada 2. maija noteikumi Nr. 362 "Noteikumi par notekūdeņu dūņu un to komposta izmantošanu, monitoringu un kontroli" 2. punkts.

Atbilstoši 3.tabulas datiem ievērojamu daļu no attīrīto notekūdeņu apjoma - 45.6% veido lietus ūdeņi, kas ieplūst centralizētajā kanalizācijas sistēmā. Kapitālsabiedrība plāno veikt darbus, lai noteiktu un atvienotu no centrālā kanalizācijas tīkla lietus ūdens pieslēgumus.

4.tabula

2023.gada un 2024.gada ūdens attīrīšanas pakalpojumu salīdzinājums

2024. gadā palielinājies pieslēgumu skaits par 88 saistībā ar pakalpojumu sniegšanu Sērenes teritorijā. Pakāpeniski notiek jaunu klientu pieslēgšana ūdensvadam un kanalizācijas tīklam individuālās apbūves rajonos Aizkrauklē. Vienlaikus ir radīta iespēja šo māju īpašniekiem pieslēgties gan ūdensvadam, gan kanalizācijai, kas atrodas pie viņu zemes īpašuma. Arī māju īpašnieki ir izbūvējuši kopīgus ūdensvada un kanalizācijas tīklus pieslēdzoties centrālajiem tīkliem. Kanalizācijas novadīšanas ieņēmumi 2024.gadā bija 435 584 EUR.

SIA “Aizkraukles ūdens” sniedz šādus papildpakalpojumus:

- nosēdrezervuāru un tualesu izvešana;
- ūdensvadu un kanalizācijas pievienojumu izbūve un remonts;
- ūdens mērītāju uzstādīšana un nomaiņa;
- zemes rakšanas darbi;
- ūdensapgādes sistēmu dezinficēšana;
- ūdensvadu un kanalizācijas maģistrālo tīklu cauruļvadu tīrīšana, skalošana;
- notekūdeņu dūņu piegāde lauksaimniecībā izmantojamo augšņu mēslošanai;
- DKS reģistra uzturēšana.

Papildpakalpojumi

- *ūdensvadu un kanalizācijas pievienojumu izbūve un remonts;*
- *zemes rakšanas darbi;*
- *ūdensapgādes sistēmu dezinficēšana;*
- *ūdensvadu un kanalizācijas maģistrālo tīklu cauruļvadu tīrīšana, skalošana;*
- *nosēdrezervuāru un tualesu izvešana*

Minētajiem papildpakalpojumiem nav regulārs raksturs. Papildpakalpojumi tiek sniegti pēc juridisku vai fizisku personu pieprasījuma, lai nodrošinātu viņu īpašumā vai valdījumā esošo

iekšējo ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu uzturēšanu. Attiecībā uz nosēdrezervuāru un tualesu izvešanu – pašvaldībā tiek uzturēts Asenizatoru reģistrs²⁴ un iedzīvotāji var brīvi izvēlēties pakalpojumu sniedzēju. Tāpat arī asenizatori var izvēlēties, kam nodot pārstrādei savāktos sadzīves notekūdeņus un nosēdumu nodošanu. Sadzīves notekūdeņu un nosēdumu izvešanas pakalpojumu kapitālsabiedrība piedāvā gan Aizkraukles novada teritorijā, gan ārpus Aizkraukles novada teritorijas. Pārējos pakalpojumus piedāvā kapitālsabiedrības darbības teritorijā, t.i., Aizkraukles pilsētas, Aizkraukles pagasta un Sērenes pagasta centra un Sērenes pagasta “Dīķi” teritorijās. Kapitālsabiedrības sniegtie pakalpojumi veidojas saistībā ar pamata pakalpojumu – ūdenssaimniecības pakalpojumus sniegšanu. Ne visi pakalpojuma saņēmēji var viegli noorientēties un operatīvi atrast pakalpojumu sniedzēju. Kapitālsabiedrība piedāvā šos pakalpojumus, lai nodrošinātu pakalpojuma pieejamību iedzīvotājiem. Tādējādi novēršot tirgus nepilnību — situāciju, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā. 2024. gadā papildpakalpojumu īpatsvars veidoja tikai 2,10 % no kopējiem SIA “Aizkraukles ūdens” ieņēmumiem. Šis procentuālais rādītājs ir neliels un nebūtisks, un tas apliecina, ka kapitālsabiedrības darbība būtiski neietekmē privāto uzņēmēju intereses un nerada negatīvu ietekmi uz konkurences procesu kopumā. Secīgi Kapitālsabiedrības sniegto papildu pakalpojumu tirgū pastāv konkurences neitralitāte. Turklāt pirms jebkura pakalpojuma sniegšanas pakalpojuma saņēmējs tiek informēts par cenām un citiem būtiskiem nosacījumiem. Visi pakalpojumi tiek sniegti saskaņā ar kapitālsabiedrības pakalpojumu cenrādi. Izmaksās tiek iekļauti visi ar maksas pakalpojumu sniegšanu saistītie izdevumi. Šo pakalpojumu finansēšanā šobrīd netiek izmantoti publiskie resursi vai ārējs finansējums, un to cenas nav zemākas par tirgus cenām. Kapitālsabiedrība šos pakalpojumus piedāvā kā pamatdarbības blakusproduktus, izmantojot esošos pamatlīdzekļus un iekārtas, kas iegādātas pamatdarbības nodrošināšanai, un tikai to dīkstāves laikā. Tādējādi tiek nodrošināta kapitālsabiedrības resursu efektīva izmantošana un veicināta tās maksātspēja sabiedrības interesēs.

- *ūdens mērītāju uzstādīšana un nomaiņa*

Dzīvokļa īpašumā esošie ūdens patēriņa skaitītāji pieder dzīvokļa īpašniekam (ja nav noslēgts skaitītāja abonēšanas līgums). Tādēļ īpašniekam ir pienākums ievērot likuma “Par mērījumu vienotību” prasības un veikt visas noteiktās procedūras. Skaitītāju nomaiņas kārtību nosaka namu apsaimniekotājs. Pakalpojumu saņēmēji ir tiesīgi brīvi izvēlēties pakalpojumu sniedzēju. Kapitālsabiedrības sniegtie pakalpojumi veidojas saistībā ar pamata pakalpojumu – ūdenssaimniecības pakalpojumus sniegšanu. Ne visi pakalpojuma saņēmēji var viegli noorientēties un operatīvi atrast pakalpojumu sniedzēju. Kapitālsabiedrība piedāvā šos pakalpojumus, lai nodrošinātu pakalpojuma pieejamību iedzīvotājiem. Tādējādi novēršot tirgus nepilnību — situāciju, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā. 2024. gadā papildpakalpojumu īpatsvars veidoja tikai 0,85 % no kopējiem SIA “Aizkraukles ūdens” ieņēmumiem. Šis procentuālais rādītājs ir neliels, un tas apliecina, ka kapitālsabiedrības darbība būtiski neietekmē privāto uzņēmēju intereses un nerada negatīvu ietekmi uz konkurences procesu kopumā. Secīgi Kapitālsabiedrības sniegto papildu pakalpojumu tirgū pastāv konkurences neitralitāte. Turklāt pirms jebkura pakalpojuma sniegšanas pakalpojuma saņēmējs tiek informēts par cenām un citiem nosacījumiem. Pakalpojums nav saistīts ar būtiskām investīcijām, tas tiek sniegts saskaņā ar kapitālsabiedrības cenrādi, un izmaksās tiek iekļauti visi ar maksas pakalpojumu sniegšanu saistītie izdevumi. Pakalpojums ir saistīts ar kapitālsabiedrības pamatpakalpojumu. Kapitālsabiedrība piekrīt sniegt šo pakalpojumu tikai tad, ja tā nodrošināšana netraucē pamatpakalpojumu izpildei un to iespējams veikt, izmantojot esošos darbaspēka resursus. Tādējādi tiek nodrošināta kapitālsabiedrības resursu efektīva izmantošana un veicināta tās maksātspēja sabiedrības interesēs.

²⁴ Pieejams: <https://www.aizkraukle.lv/lv/asenizatoru-registrs>

- *DKS reģistra uzturēšana*

Saskaņā ar Aizkraukles novada domes 2022. gada 20. oktobra saistošo noteikumu Nr. 2022/30 “Par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību Aizkraukles novadā” 5.2. punktu pašvaldība organizē decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistra izveidošanu un uzturēšanu pa Pļaviņu, Kokneses, Jaunjelgavas apvienībām, Skrīveru pagasta un Aizkraukles pilsētas un pagasta pārvaldēm, budžetā paredzot tam līdzekļus, slēdzot deleģējuma līgumus ar pašvaldības administratīvajā teritorijā reģistrētu sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju. Tātad ārējā normatīvais akts paredz, kurš būs deleģēts Aizkraukles administratīvajā teritorijā veikt decentralizētās kanalizācijas sistēmas reģistra izveidi un uzturēšanu.

Kā jau minēts ar sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju, t.i., SIA “Aizkraukles ūdens” 2023. gada 20. martā noslēgts līgums Nr. 6.1/2023/73 par decentralizētās kanalizācijas sistēmas reģistra izveidi un uzturēšanu. Līguma darbības termiņš līdz 2027. gada 31. decembrim. Atbilstoši līguma noteikumiem Sabiedrība, cita starpā, nodrošina decentralizētās kanalizācijas reģistra izveidi un uzturēšanu, t.sk.: apkopo, uztur un aktualizē informāciju par decentralizētās kanalizācijas reģistru; veic datu ievadi decentralizētās kanalizācijas reģistrā; veic decentralizētās kanalizācijas reģistra kontroli un uzraudzību.

2024. gadā šī pakalpojuma īpatsvars veidoja 0,3 % no kopējiem kapitālsabiedrības ieņēmumiem. SIA “Aizkraukles ūdens” turpina darbu ar DKS reģistra veidošanu un uzturēšanu. 2024. gadā reģistrētas 12 DKS.

- *notekūdeņu dūņu piegāde lauksaimniecībā izmantojamo augšņu mēslošanai*

Pakalpojums ir cieši saistīts ar kapitālsabiedrības pamatpakalpojumu, jo notekūdeņu dūņas ir blakusprodukts, kas rodas notekūdeņu attīrīšanas procesā. Šīs dūņas iespējams izmantot, piemēram, augsnes uzlabošanai kultivācijā vai lauksaimniecībā. Pievienojot dūņas, iespējams iegūt kvalitatīvu kompostu. Kapitālsabiedrība ir uzsākusi piedāvāt šādu papildpakalpojumu, taču šobrīd pieprasījums pēc tā ir zems. Neskatoties uz to, šī iniciatīva veicina kapitālsabiedrības resursu efektīvāku izmantošanu un ilgtermiņā var uzlabot tās maksātspēju, darbojoties sabiedrības interesēs.

Stratēģiskā attīstība

Aizkraukles novada pašvaldības Attīstības programmas 2021. – 2028. gadam²⁵ stratēģiskajā daļā kā mērķi izvirzīti dzeramā ūdens kvalitātes paaugstināšana, notekūdeņu savākšana un tās jaudu palielināšana, novadīšana uz attīrīšanas iekārtām, nepieļaujot nonākšanu ūdenstecēs, kā arī kvalitatīva notekūdeņu attīrīšana, samazinot piesārņojošo vielu nonākšanu vidē. Komunālo pakalpojumu efektīvizēšana, modernizēšana un izmaksu optimizēšana būs tuvākās nākotnes galvenie izaicinājumi. Savukārt, Attīstības programmas 2021. – 2028. gadam rīcības plānā noteikti mērķi - izbūvēt atsevišķus kolektorus kanalizācijai un lietūs ūdeņiem, ieviest viedos energoefektivitātes risinājumus novada ūdensapgādes uzskaites sistēmā.

Pašvaldība ir izdevusi saistošos noteikumus “Par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas kārtību Aizkraukles novadā”²⁶. Noteikumu mērķis ir noteikt sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas kārtību, lai veicinātu kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību un nodrošinātu *Pakalpojumu lietotājus* ar nepārtrauktiem

²⁵ Pieejams: <https://www.aizkraukle.lv/lv/aizkraukles-novada-attistibas-programma-2021-2028-gadam>

²⁶ <https://likumi.lv/ta/id/338230-par-sabiedrisko-udenssaimniecibas-pakalpojumu-sniegšanas-un-lietosanas-kartibu-aizkraukles-novada#:~:text=Noteikumu%20m%C4%93r%C4%B7is%20ir%20noteikt%20sabiedrisko%20%C5%ABdenssaimniec%C4%ABbas%20pakalpojumu%20%28turpm%C4%81k,situ%C4%81ciju%20Aizkraukles%20novad%C4%81%20un%20dabas%20resursu%20racion%C4%81lu%20izmanto%C5%A1anu.>

pakalpojumiem, uzlabotu vides situāciju Aizkraukles novadā un dabas resursu racionālu izmantošanu.²⁷

Atbilstoši Attīstības programmas 2021. – 2028. gadam izvirzītajiem mērķiem kapitālsabiedrība ir noteikusi savas darbības stratēģiju

Līdzšinējās darbības, rezultātu un sasniegumu vispārējs raksturojums

SIA “Aizkraukles ūdens” darbību raksturojoši rādītāji

Izvērtējuma jomas	Dati/ rādītāji
Kapitāldaļu turētāji	100% Aizkraukles novada pašvaldībai
Kapitālsabiedrības izveide	2013. gada 11. decembrī reģistrēta Komercreģistrā, Reģistrācijas numurs 48703000404
Kapitālsabiedrības realizētā darbība (<i>norādīta arī realizēta darbība ārpus ūdenssaimniecības pakalpojumiem</i>)	• ūdens ieguve, attīrīšana un sadale (pamatpakalpojums); • notekūdeņu savākšana un apstrāde (pamatpakalpojums); • nosēdrezervuāru un tuaļu izvešana; • ūdensvadu un kanalizācijas pievienojumu izbūve un remonts; • ūdens mērītāju uzstādīšana un nomaiņa; • zemes rakšanas darbi; • ūdensapgādes sistēmu dezinficēšana; • ūdensvadu un kanalizācijas maģistrālo tīklu cauruļvadu tīrīšana, skalošana; • notekūdeņu dūņu piegāde lauksaimniecībā izmantojamo augšņu mēslošanai; • DKS reģistra uzturēšana.
Uzņēmuma galvenie stratēģiskie mērķi šajā darbības jomā	Kapitālsabiedrības stratēģiskie mērķi ietver šādas aktivitātes: • paaugstināt ūdensapgādes un notekūdeņu kanalizācijas sistēmu darbības efektivitāti, samazinot dzeramā ūdens noplūdes tīklā, novēršot gruntsūdeņu infiltrāciju notekūdeņu savākšanas tīklā; • modernizēt tehnoloģiskos procesus, paaugstināt tehnoloģisko iekārtu energoefektivitāti, tādejādi samazinot izmaksas. • sabiedrības informēšanu un izglītošanu vides jautājumos (iespēja pieslēgties centralizētajiem ūdensvada un kanalizācijas tīkliem), • nodrošināt efektīvu uzņēmuma resursu izmantošanu: — energoresursu kontrole un taupīšana,

²⁷ Aizkraukles novada domes 2022. gada 20. oktobra saistošie noteikumi Nr. 2022/31 “Par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas kārtību Aizkraukles novadā”, 4. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/338230#p4>

	— efektīva nekustamo īpašumu apsaimniekošana, — autoparka un specializētās tehnikas atjaunošana, — darbinieku kompetences līmeņa un kvalifikācijas paaugstināšana, — jaunu materiālu, ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu ierīkošanas metožu ieviešanai.
Stratēģisko mērķu izpildes uzraudzības rādītāji	Nefinanšu rezultatīvie rādītāji: • ūdens zudumu samazinājums (%) • Ūdensapgādes pieslēgumu apjoma palielināšana (pieslēgumu skaits) • Sadzīves kanalizācijas pieslēgumu apjoma palielināšana (pieslēgumu skaits) • Sabiedrības izglītošana vides jautājumos (apsekotu māsaimniecību skaits) • Attīrīto notekūdeņu samazinājums atdalot lietūs ūdeņu savākšanu samazinājums (m³) Finanšu rādītāji: • Rentabilitāte (%) • Peļņa (EUR) • Finansiālās neatkarības koeficients • Debitoru parādu samazinājums(%)
Reģionālais pārklājums	Aizkraukles pilsēta, pagasts, Sērenes pagasta centrs un Dīķi, indikatīvā pārklājuma platība 11.83 km ²
Kopējais klientu skaits	4035
t.sk. fiziskas personas	3876
juridiskas personas	159
Darbinieku skaits	12 + 6 (administrācija)
Neto apgrozījums 2024. gadā, EUR t.sk.	879 360
• Ūdens padeves ieņēmumi	443 776
• Kanalizācijas novadīšanas ieņēmumi	435 584
citi ieņēmumi	85 180
kopā	964 540
Neto peļņa 2024. gadā, EUR	2633
Ar pamatdarbību saistīto ieņēmumu apjoms %	91.2
Izmaksātās dividendes 2024. gadā, EUR	Nav

SIA “Aizkraukles ūdens” finansiālās darbības un konkurētspējas analīze

Darbības analīzei tika izmantoti 2023. un 2024. gada bilances dati.

Rādītājs	2024.g.	+/- salīdzinot ar 2023.g.
Pašu kapitāla atdeve (ROE), %	0.17	- 4.56
Aktīvu atdeve (ROA), %	0.08	- 1.96
EBITDA rentabilitāte, %	19.14	- 0.05
Pašu kapitāls/aktīvi, %	43.53	+ 0.33
Apgrozāmo līdzekļu likviditāte	1.88	- 0.1
Saistību īpatsvars bilancē, %	56.47	- 0.33

Pašu kapitāla atdeve norāda uz uzņēmuma iegūtas peļņas relatīvo lielumu attiecībā uz uzņēmuma pašu kapitāla avotiem. 2023. gadā uzņēmuma darbība rezultējās ar lielāku peļņu, bet 2024. gadā ieņēmumi pieauga par 5 %, bet izdevumi par 11.3 %. Ar pirmo augustu tika samazināti pakalpojumu tarifi, bet palielinājās elektroenerģijas un citu materiālu un pakalpojumu izmaksas, kas radīja ievērojamu peļņas kritumu. Līdz ar to ir samazinājusies pašu kapitāla atdeve. Aktīvu atdeve norāda, cik ienesīgi ir uzņēmuma aktīvi peļņas veidošanā. Uzņēmuma darbības nodrošināšanai ir nepieciešami lieli materiālie ieguldījumi, tāpēc būs novērojama salīdzinoši zema aktīvu atdeve. Tomēr vērojama nepieciešamība uzlabot uzņēmuma aktīvu pārvaldību ar mērķi nodrošināt peļņas līmeni, kas nepieciešams uzņēmuma attīstībai.

Viens no svarīgākajiem uzņēmuma finansiālā stāvokļa rādītājiem ir maksātspēja, t.i., iespēja savlaicīgi un pilnā apmērā nokārtot savas parādu saistības. Tiek noteikts kā saistību kopsummas attiecība pret bilances kopsummu. Normālā līmenī šis rādītājs ir no 0 līdz 0.5. Saistību īpatsvars bilancē raksturo uzņēmuma finansiālo atkarību no ārējiem aizņēmumiem. Jo augstāks tas ir, jo vairāk parādu ir uzņēmumam, jo riskantāka ir situācija, kas to var novest līdz bankrotam. Salīdzinot ar 2023.gadu saistību īpatsvars samazinās un tuvojas ieteicamajam līmenim 0.5, kas, savukārt neliecina par uzņēmuma pārmērīgu atkarību no kreditoriem.

Likviditāte ir uzņēmuma spēja jebkurā laikā atmaksāt savas īstermiņa saistības. Vislikvidākie apgrozāmo līdzekļu posteņi ir naudas līdzekļi uzņēmuma kasē un norēķinu kontā bankā. Uzņēmuma likviditāte liecina par to, kāds apgrozāmo līdzekļu daudzums teorētiski ir pietiekams, lai segtu īstermiņa saistības. Kopējās likviditātes koeficients raksturo uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības. 2024.gadā tas bija 1.88 un ir samazinājies par 0.1 (normatīvs > 2). Jo tas ir augstāks, jo augstāk jāvērtē uzņēmuma maksātspēja. Lielākajā daļā gadījumu visdrošākais likviditātes novērtējums ir pēc naudas līdzekļu lieluma, kurš ir uzņēmuma rīcībā. Šo rādītāju sauc par absolūtās likviditātes koeficientu (normatīvs > 0.3). Aprēķinot rādītājus, nākamo periodu ieņēmumi, kas ir īstermiņa saistību sastāvā, tiek izslēgti. Uzņēmumam šis rādītājs 1.6, kas norāda par uzņēmuma spēju savlaicīgi īstermiņa saistību segšanai.

Uz 2024.gada 31.decembri uzņēmumam ir ilgtermiņa saistības 79 139 EUR. 2024. gadā uzņēmums norēķinājās ar finanšu līzings saistībām traktoram “Zetor”, savukārt tika noslēgts jauns kredītlīgums par Saules elektrostaciju par 56 481.85 EUR līdz 21.09.2028. Vērojams, ka 2024.gadā saistību īpatsvars bilancē samazinās. Iepriekšējo kredītsaistību izpildes vēsture liecina par uzņēmuma spēju atbilstoši plānot naudas plūsmu un savlaicīgi segt kredītsaistības. Tāpēc risks par kredītsaistību neizpildi ir minimāls.

Nemot vērā minēto, var secināt, ka uzņēmuma finansiālā darbība ir stabila un nākotnes izredzes – turpināt uzdevuma īstenošanu un attīstīt uzņēmumu – ir labas.

Secinājumi.

Aizkraukles novada pašvaldības kontrolētas kapitālsabiedrības SIA “Aizkraukles ūdens” darbības rezultātā tiek radīti pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un valsts drošībai. Kapitālsabiedrības darbība atbilst publiskas personas pamatdarbības veidiem. Kapitālsabiedrības finansiālā darbība ir stabila un nākotnes izredzes – turpināt uzdevuma īstenošanu un attīstīt uzņēmumu – ir labas. Līdz ar to pašvaldībai ir juridisks un ekonomisks pamatojums turpināt līdzdalību SIA “Aizkraukles ūdens”.

SIA "Aizkraukles ūdens" valdei nepieciešams katru gadu veikt kapitālsabiedrības darbības (pamatdarbības un papildu darbības veidu) izvērtējumus atbilstoši spēkā esošajiem konkurences tiesību regulējošiem normatīvajiem aktiem un Konkurences padomes metodiskajiem materiāliem.

Saglabājot līdzdalību SIA "Aizkraukles ūdens", tai nosakāms vispārējais stratēģiskais mērķis, kas izriet no tiesību aktiem, Pašvaldības attīstības plānošanas dokumentiem un Pašvaldības funkcijām (Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 1. punkts): sniegt kvalitatīvus, uzticamus un ilgtspējīgus ūdenssaimniecības pakalpojumus, nodrošināt stratēģiski svarīgās ūdens apgādes un kanalizācijas infrastruktūras pārvaldību kapitālsabiedrības darbības teritorijās.